

Izpod črno-rumene zastave.

Zanimivi dogodki in slike iz vojnega viharja
v Avstriji l. 1914.

I.

Za mladino in preprosto ljudstvo
priredil in izdal

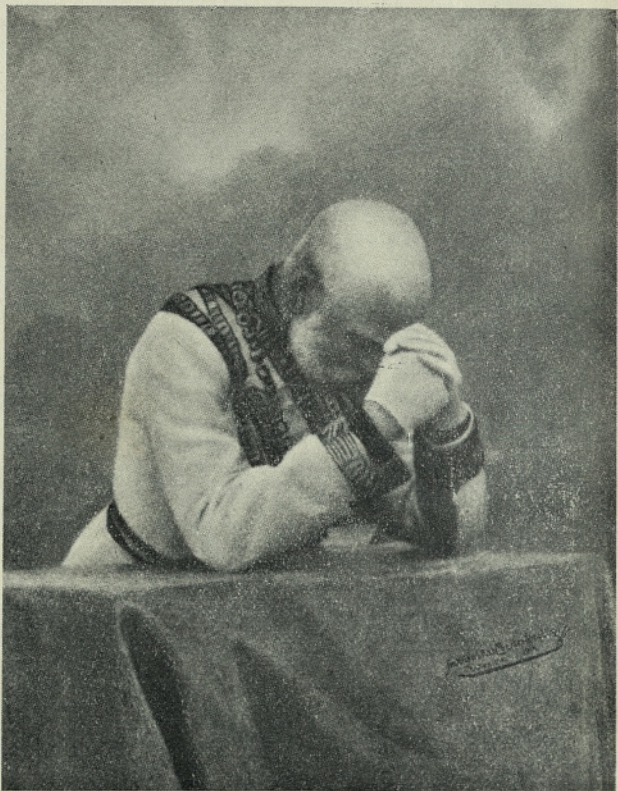
Anton Kosi,
nadučitelj v Središču.

==== Cena 40 h. ====

≡ Čisti dobiček je namenjen Rdečemu križu. ≡

— — — — —
V založbi izdajateljevi. — Natisnila tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

Cesar moli:

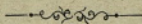

Tvoje oko pač ve, Gospod, moj Bog,
nisem hotel bojnih grozot in nadlog!
Roka zločinca je v moje kraljestvo segla,
v mojo dušo težka skrb je legla —
daj nam miru, dodeli zmago, Gospod,
da sreča sine ljudstvom spet povsod.

„Ilust. Glasnik.“

Izpod črno-rumene zastave.

Zanimivi dogodki in slike iz vojnega viharja
v Avstriji l. 1914.

Za mladino in preprosto ljudstvo
priređil in izdal

Anton Kosi,
nadučitelj v Središču.

≡ Čisti dobiček je namenjen Rdečemu križu. ≡

R 4308

98487

J. 9. X. 1933 J. Namučnik.

Uvod.

Oblak zagrnil je nebo,
z nočjo ovija mili dom,
iz njega šviga blisk strašan,
pošilja domu bojni grom.

V. Poljanec.

Resni časi so nastopili za Avstrijo. Po mnogoletni dobi miru je izbruhnila vojska. Vojska — strašna beseda! Koliko gorja in žalosti povzroči vojni metež: opustošene dežele, pomanjkanje in beda, razdrta sreča tisočerih, vse to so posledice vojnega stanja. Ni se torej čuditi, da pred besedo „vojska“ ne vztrepčejo samo nežna ženska srca, marveč se poloti ob misli nā vojsko mrzlično razburjenje celo junaških moških prs. In vendar, vojska je tu, vojska se je morala začeti. Naš ljubljeni vladar si je sicer ni želel, vojska mu je bila vsiljena. Začel jo je, ne da bi si hotel pridobiti novega ozemlja, ne da bi stregel častihlepju, marveč, da bi zagotovil svojim narodom neprecenljiv zaklad miru za bodočnost . . .

Saj vemo vsi, da je sedanja vojska povračilo za umor našega prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegove preblage soproge Zofije. Morilci prestolonaslednika so v preiskavi priznali, da so dobili glede sarajevskega umora naročila naravnost od članov srbske vlade. Na Srbe pa je uplivala Rusija, ki že dalje časa čaka prilike, da bi udarila po naši monarhiji.

Srbija je na dobro premišljene, upravičene zahteve naše monarhije odgovorila z mobilizacijo*), to je, da hoče in si želi vojske. Mala, neznatna državica je Srbija, toda predrznost in pohlepnost njena po naših deželah je velika. Sovražnosti Srbije proti Avstro-Ogrski trajajo že nekaj let sem; bolj odkrito se je ta sovražnost začela kazati od l. 1908 sem, ko je naš cesar priklopil monarhiji Bosno in Hercegovino. Takrat je prav malo manjkalo, da ni prišlo do vojske. Drugič je postalo zelo napeto razmerje med našo monarhijo in Srbijo l. 1912, ko so hoteli dobiti Srbi prista-

* Manj znane, zlasti tuje besede najdeš raztolmačene na strani 34.—36. te knjižice.

nišče ob Jadranskem morju. Jeseri l. 1913. pa je zasedla Srbija nekatere albanske kraje in malo je zopet manjkalo, da ni bilo treba poseči po orožju. Toda Srbi so dregali in dregali, dokler ni počilo.

In če se vprašamo po vzrokih srbske ošabnosti in predrznosti, tedaj si moramo odgovoriti z dejstvom, ker je Srbe navdajalo upanje, da se bodo slovanski narodi, ki žive pod okriljem avstro-ogrškega dvoglavega orla, združili s Srbi in ti bodo potem lahko kar naravnost marširali v avstrijske dežele. Toda račun so delali ti ljudje brez gospodarja, zakaj tesneje, ko kedaj, so sklenili ob nastopu vojske vrste vsi avstrijski narodi brez razlike na pleme, brez ozira na vero, na stranko, h kateri pripadajo. Tam na bojnem polju stoje sedaj vsi po vrsti, polk pri polku, zbor pri zboru, iz vseh dežel, iz vseh narodov, sinovi vseh avstrijskih ljudstev. Ljubezen do skupne domovine in skrb za skupno ognjišče jih je zvezala z nerazrušljivimi vezmi. In po srečno dobljeni zmagi — katere si vsi srečno želimo — se bode zbudila naša domovina k novemu življenju, zakaj prelita kri junakov vseh narodov, ki jo pije naša zemlja, bode gotovo pognala najžlahtnejše sadove v naši državi, misel, da so se vsi avstrijski narodi s k u p n o borili in s k u p n o umirali za prostost in čast s k u p n e domovine — ta misel mora in tudi bo rodila nove čase spoštovanja, prizanesljivosti in naklonjenosti med narodi avstrijskimi. Ti sočere moči, ki se gibljejo sedaj v boju s k u p n o proti sovražniku, se bodo i v mirnem času, po končanem bojnem viharju, gibale s k u p n o na polju velikega kulturnega dela. In srečna bo naša domovina!

Zato pa:

Ne boj se, Avstrija! Naj le viharji
sovražne zlobe sikajo, besne —
ti vstaneš nam iz ognjev v novi zarji,
in nove slave, zmage ti bleste.
Bog živi habsburška te rodovina,
le Avstrija je naša domovina!

O. E. B.

*

Žalosten dogodek v Sarajevu je sprožil plaz, ki drvi sedaj v dolino in grozi na vse strani s smrtjo in

pogubo. Ta plaz je potegnil za sabo tudi Rusijo kot zaščitnico Srbije, in Rusiji se je pridružila zaveznica, maščevalna Francija. Toda to še ni vse. Nemčija ima vojno z Rusijo, z Angleško, s Francijo, z Belgijo in s Srbijo. Avstrija ima vojno z Rusijo, s Srbijo in Črno goro. Pet velesil si stoji v Evropi nasproti, pet največjih, najmočnejših, za vojsko najsposobnejših držav. V tem svetovnem boju se odloči, kdo bo imel v prihodnje prevlado v Evropi. Iskra vojnega požara je švignila še dalje, tudi v inozemske države; celo na daljnem vzhodu se pripravlja Japonska na vse slučaje. Pravkar pa so prinesli časniki vest, da je tudi Turčija Rusiji napovedala vojsko.

Za nas, zveste avstrijske državljane, je najvažnejše vprašanje, kako se godi v tem svetovnem boju naši Avstriji in njeni zaveznici Nemčiji. Dasi nas navdaja zavest, da stojita ti dve državi sredi vojnega viharja močni in pripravljeni, oprti na velikanske armade navdušenih bojevnikov, vendar zasledujemo z nekako napetostjo vsi razne dogodke, ki nam prihajajo bodisi s svernega ali z južnega bojnega polja in najsi tudi ne stojimo v vrstah hrabrih borilcev naše domovine, najsi ne vihtimo vsi bridkih mečev, vendar čutimo brez izjeme vsi z našimi dragimi, ki se bore tam daleč od nas za pravico in resnico. Živo čutimo z njimi, veselimo se njih junaških činov, hlastno segamo vselej po časnikih, da izvemo vsaj nekaj o tem, kar se godi tam zgoraj na severni ali spodaj na južni meji. In kaj še-le, če nam pride pred oči kak vojak, ki se je vrnil lahko ranjen z bojišča na kratek čas domov iskat ozdravljenja!

„Kako je v vojski? Bomo li skoraj zmagali? Kje si dobil rano? Ali si se takoj zgrudil? Kakšni so Rusi? Kakšni kozaki? So li Srbi res taki divjaki? . . .“ S takimi in enakimi vprašanji obsipavamo one naše ranjene bojevnike, ki so dobili začasni dopust ter došli na par tednov k svojim dragim, da ob domači postrežbi lažje okrevajo ter se vrnejo potem zopet nad pobesnelega sovražnika v „boj krvavi“. — —

Važno in koristno je za domačo povestnico, da se zbirajo — kakor so to nasvetovali nekateri časniki — razne zanimivosti posameznih krajev, zanimivosti namreč, ki so v zvezi s sedanjo vojsko, važno pa se mi zdi tudi, da se zbero in združijo mladini in odraslim v pouk in zabavo razni, po naših časnikih raztreseni vojni dogodki, sploh vse, kar se je izvanrednega zgodilo bodisi na bojnem polju samem, bodisi doma pod vplivom vojske.

Naloge, zbrati take zanimivosti, lotil se je pisec pričujoče knjižice, to pa tem rajši, ker se ga je z oziranjem na dejstvo, da je tudi l. 1908 ob 60letnici vladanja našega sivolasega vladarja izdal brošurico, polno zanimivih dogodkov iz življenja našega cesarja*), od nekaterih strani opozorilo, naj se on poprime tega dela. Največ tu zbrane tvarine je posnel sestavitelj pričujočega delca po raznih slovenskih, nemških, pa tudi hrvaških časnikih, nadalje po listih, ki so jih pisali vrli naši vojaki domov staršem, znancem in prijateljem; mnogo zanimivega in vrednega, da se otme pozabljivosti, pa je slišal pisec teh vrstic tudi na lastna ušesa iz ust ranjenih vojakov, ki so prišli na kratek čas domov k svojim dragim.

Naučno ministrstvo je naročilo nedavno, naj se šolska mladina ne samo po srednjih, ampak tudi po ljudskih šolah, pouči o velikem pomenu sedanje svetovne vojske. Po besedah dotičnega odloka je opozoriti mladino zlasti na to, kako je sedanja vojna združila vse avstrijske narode.

Učitelj, ki ne prezre uvoda k pričujoči knjižici, bode v zgodovinskem in zemljepisnem pouku vsaj v glavnih točkah s pridom lahko rabil i moje besede, da tako zadosti dotičnemu ministrskemu odloku. Povestice same pa bi utegnile nuditi tudi nekaj primerne snovi za spisni pouk.

* Omenjena knjižica nosi naslov „Iz življenja našega cesarja“ in se je čitateljstvu tako priljubila, da je bilo treba tekom dveh mesecev prirediti štiri natiske. Delce je razširjeno v 25.000 izvodih širom slovenske domovine.

Brani svojo domovino!

P. A. M. Slomšek.*

Vsaka dežela potrebuje svoje brambe, in vsaka država mora imeti svoje vojake, ki branijo domovino zunanjih sovražnikov ter jo varujejo domačih hudo delnikov.

*

Kdor svojo domovino ljubi, se tudi vojaščine ne boji, temveč pokorno stopi v vojaški stan, pogumno tudi na vojsko gre, kadar pride vrsta nanj, ker je tako božja volja. Saj je tudi vojaški stan postavil Bog, ki se imenuje Gospod vojnih trum. Tudi veliko svetnikov imamo v nebesih, ki so bili srčni vojaki, zvesti Bogu, pa tudi cesarju.

*

Ne umikaj se, mladenič, kadar te pokličejo k naboru! Ne daj Bog, da bi si prste sekal, zobe si izbijal ali kvaril zdrave ude zato, da bi vójak ne bil. Strašen greh je to pred Bogom, ki je človeku dal zdrave ude, da jih skrbno ohrani in v dobro rabi sebi in drugim.

*

Ako si za vojaka svoje materne dežele spoznan, ne bodi žalosten, temveč vesel korenjak, da te je Bog brez vsake kvare ohranil. — Prizezi voljno in srčno na vojno bandero, kakor je tvoja zvesta dolžnost. Tvo-

* Prim. njegovo „Ponovilo iz leta 1854.“

ja služba bo slavna in srečna, dokler boš priden in zvest. Nikoli in nikjer ne pozabi svoje prisege, dokler ne doslužiš svojih let. Rajši smrt, kakor bandero izgubiti ali zapustiti. Kdor iz vojske uhaja, prelomi svojo prisego in dušo hudemu izda. Begun ne sme na svetlo, se potika po brlogih in je kakor volk v svoji domovini.

*

Bogaboječa mati je dala sinu, ki je šel na vojsko, tri zlate nauke, katere si vsak mladenič naj dobro zapomni: Boga se boj in njemu zvesto služi; kadar ne utegneš ali ne moreš očitno, pa natihoma. Kdor Bogu ne služi, tudi cesarju ne bo zvest, kadar pride huda izkušnja ali pa velika sila. Vojak brez vere in pa ptič brez peruti. Bodi pokoren svojim poglavarjem; pokorščina in pa zvestoba sta prva tabora vsake vojne. Nezvestoba samo e n e g a spravi vso vojsko v nesrečo ali jo pa celo uniči. Izdajalec, ki svoje tovariše proda, je Iškarjotov brat. Najsiga ravno sovražnik podkupi, ga vendar zametuje. Ne najde pokoja na svetu, vrv ga čaka tukaj, pekel pa tamkaj. Puntarje in izdajalce čaka žalostna smrt.

V vojski bodi srčen kot lev, doma pa pohleven kakor jagnje, hraber in pogumen, pa tudi usmiljen. Ne boj se krogel, ki švigajo okrog tebe; umreti za deželo materno je srečna smrt, ako si v milosti božji. Tudi Kristus je umrl za nas. Krogla te ne bo zadela, ako ni božja volja; v božjih rokah si. Padali bodo na tvoji desnici, umirali na tvoji levici, ti pa boš prišel zopet zdrav nazaj. Bog te obvaruj!

To je modre matere lepo slovo; kadar gre njen sin na vojsko.

*

Kdor svojo domovino ljubi, ne brani materne dežele samo zunanjih sovražnikov, kateri planejo z orožjem v deželo plenit in palit — on mora varovati svoj kraj tudi skrivnih zapeljivcev in podpihovalcev, ki natihoma puntajo ljudstvo, kralje in cesarja, duhovsko in deželno gosposko zaničujejo, nove pravice

oznanjujejo in ogenj strašnega razboja v streho nosijo. Taki sleparji so najhujši sovražniki dežele. Slajša, ko je njih beseda, večja je sleparija; lepša ko je njih obljuba, grozovitejša bo nesreča, ki jim sledi za petami. V ognju pogori srečno stanovanlišče, v prekučiji (vstaji, revoluciji) pa srečna domovina.

Kdor je v resnici domoljub, naj varuje domovino vsake take nesreče!

Naša šolska mladina in vojska.

Kakor so naši hrabri vojaki s patriotično navdušenostjo sledili klicu svojega ljubljenelega najvišjega vojnega gospoda ter se sedaj hrabro vojskujejo za čast in slavo naše mile očetnjave, tako smo sledili tudi mi vsi, ki smo ostali doma, klicu gospoda c. kr. ministra za notranje zadeve, ki nas je z razglasom z dne 1. avgusta 1914 povabil, da izpolnimo resno brez-pogojno svojo domovinsko dolžnost. Ta dolžnost je, poskrbeti, da dobe z bojišča nazaj domov poslani bolniki in ranjenci stan in primerno oskrbo, da tudi družine, ki so vsled vojske oropane svojih rednikov, ne bodo preveč čutile hudega udarca, ki ga povzroča bojni vihar.

Razni oklici pričajo, da se celokupno prebivalstvo v polni meri zaveda te svoje domovinske in krščanske dolžnosti.

Ne samo, da odrasli v blagor obgrožene domovine store vse, kar je v njihovi moči, ne, pridružili so se jim tudi otroci, pridružila se jim je šolska mladina. Slaba je sicer njihova moč, a tem večja je gorečnost, s katero pomagajo odraslim, lajšati ranjenim vojakom in družinam vpoklicanih vojakov njihovo gorje! Poleg vroče molitve, ki jo pošiljajo otroci v teh resnih časih do prestola Vsemogočnega, ki vodi vojskine trume, sodelujejo kolikor toliko tudi pri raznih človekoljubnih započetjih. Tako n. pr. pomagajo stre-

či na kolodvorskih postajah z raznimi krepčili (čaj, kava, limonada itd.) ranjenim vojakom, ki se vračajo v domovino, nabirajo prostovoljne doneske za Rdeči križ i. t. d. i. t. d.

Pisec teh vrstic je priredil takoj, ko je izbruhnila vojska, za šolske uprizoritve in za mladinska društva kratko, času primerno spevoigro: „Za dom med bojni grom!“ ter dal vprašati po dveh učencih, ki sta hodila — ker so bile počitnice — po šolskem okolišu od hiše do hiše, otroke, je-li so voljni, da uprizorimo v prid „Rdečemu križu“, torej za ranjene vojake, majhno patriotično slavnost. Vsi so se vkljub nujnemu poljskemu delu radovoljno in z navdušenjem odzvali mojemu vabilu; vsak dan so potem prihajali k vajam in že čez teden dni so naznanjali posebni lepaki in časniki to-le vest: Šolska mladina v Središču za naše vojake! Ljudska šola v Središču priredi v nedeljo, dne 30. avgusta t. l., v svojih prostorih v korist „Rdečemu križu“ šolsko slavnost, pri kateri se uprizori posebej za ta namen prirejena patriotična spevoigra: „Za dom med bojni grom!“ Povodom bojnega viharja v Avstriji l. 1914 sestavil Začetek ob 7. uri zvečer. Vstopnina: Sedeži 80 vin., stojišča 40 vin.

Slavnost je bila polnoštevilno obiskana, igra je naredila na prisotnike globok utis — nekateri so bili celo do solz ganjeni — in prinesla je „Rdečemu križu“ znesek 125'68 K. Stariši, pa tudi drugi prisotniki, so bili polni hvale radi lepega petja in krasnih deklamacij in otroci so se vračali s prijetno zavestjo, da so storili dobro delo usmiljenosti, na svoje domove. —

* * *

C. kr. ministrstvo notranjih zadev je z ozirom na prošnjo vojnega ministrstva sporočilo začetkom meseca oktobra vsem političnim oblastvom vabilo za nabivanje robidničnih listov za čaj. „Med priprave za zimsko vojsko“ — tako slove početne besede dotičnega odloka — „spada v prvi vrsti velika množina čaja. Dasiravno so dovozi po morju zaprti, se bode vojno

ministrstvo potrudilo, da nabavi potrebno množino pristinega čaja. Vkljub temu pa se mora skrbeti za to, da se še dobijo nadomestki za istega. Kot tako nadomestilo bi prišel v poštev čaj, ki se dobi iz listja robide (*Rubus fruticosus*, po nekod kopina imenovana). Nadalje daje omenjeni odlok navodila in pojasnila, kako ravnati pri sušenju robidičnih listov itd.

Ko je dobil pisec teh vrstic kot šolski voditelj dotični odlok, je dal takoj prihodnjo nedeljo — bilo je to za časa šolskih počitnic — stvar v cerkvi razglasiti. Uspeh je bil sijajen: Otroci so še istega dne prišli v šolo, dobili tukaj potrebna pojasnila in še isto popoldne je večina šolarjev prišla za jerbaške in canjice ter začela marljivo drkati okrog, nabiraje robidično listje za čaj. Z veseljem so se lotili otroci tega nabiranja, dobro vedoč, da je njih delo posvečeno ubogim našim vojakom, ki se bore tam na severu in jugu za dom in cesarja.

S takim navdušenjem in z ono ljubeznijo skrbnega sočustvovanja kakor ta mladina, skušajo šolski otroci tudi drugod omiliti vojskine trdote in njeno gorje! Tako zastavlja naš naraščaj skromne svoje moči za dom in cesarja. Ali ni taka mladina v resnici up in nada boljše bodočnosti naše domovine?

Deček s palicami.

Nedavno sem čital v nekem dunajskem listu o sledečem dogodku, ki tudi jasno priča, kako radi stopajo otroci v službo domo- in človekoljubnega početja.

Učenec ljudske šole, Ernst Paškes na Dunaju v Darvinski ulici, je čital v časniku, da rabijo na nogah ranjeni vojaki palice. Zato sklene, iti prosit po hišah usmiljenih ljudi, da mu podarijo v ta namen palice. Dobri ljudje hvalijo dečka in mu radi izročajo svoje odvečne palice. Ko jih je naš deček okoli tri ducate nabral, hođi ž njimi po ulicah in kakor hitro za-

gleda kje kakega ranjenega vojaka, ki težko hodi, pa nima palice, takoj mu jo izroči ter se veseli, da je vojaku ž njo ustregel.

Junaška deklica iz Rava-Ruske.

Med ranjenci iz Rava-Ruske je bila tudi majhna poljska kmečka deklica, ki je med bitko neprestano tekala okrog ranjencev in jim prinašala vode. Končno je tudi njo zadel drobec šrapnela in ji močno poškodoval nogo. Prepeljali so jo na Dunaj z drugimi ranjenci. Med vožnjo so ji morali odrezati poškodovano nogo. Ležala je na kliniki dvornega svetnika Hochenegga, kjer jo je doletela čast in sreča cesarjevega obiska in njegove milosti. Trinajstletni Rozi Zenoch — tako je deklici ime — je stregla njena lastna mati, ki je prišla za hčerko v cesarsko mesto. Toda tudi zdravnik-voditelj in strežno osebje je gledalo na njo z največjo skrbnostjo; vsako željo so ji skušali brati z obraza in ji jo izpolniti. Izpočetka je bilo težko, ker nihče ni razumel njene govornice, pozneje se je lahko pogovarjala z materjo. Sam Bog ve, kaj je nagnilo deklico, da je hitela na bojno polje k ranjencem in jim donášala vode. Morda je bila poleg usmiljenja tudi radovednost in veselje nad nikdar vidnimi prizori; na vsak način pa je bil njen nastop občudovanja vreden. Saj se je morala kljub svoji nerazviti otroški pameti zavedati, da je tista moč, ki podira močne možake pred njenimi očmi, pač tudi njej nevarna. Naj bo že tako ali tako: s svojim dejanjem je na hip izpremenila tek svojega življenja. Iz oddaljene revne vasi je prišla v cesarsko prestolnico, tu videla cesarja in bila od njega bogato obdarovana. Črez mnogo, mnogo let, ko bodo sedanji dogodki obledeli in se več ali manj pozabili, bo ona pravila svojim otrokom in vnukom o krvavih prizorih, ki jih je videla v bitki pri Rava-Ruski, pripovedovala o dobrotljivem in ča-

stiltljivem cesarju Francu Jožefu in njegovi prestolnici ter jim kazala dragoceni njegov dar, svojo leseno nogo, ki jo je plačal avstrijski cesar iz lastnega žepa.

Poziv k molitvi.

Topovi grmijo in smrtonosno se sipajo kakor toča svinčenke na glave naših sovražnikov, a tudi na naše hrabre vojake. Vsi čutimo ž njimi in smo v duhu pri njih, pri naših vrljih vojakih. Bog jih čuvaj in blagoslovi v pravičnem boju! Najsi smo tudi ponosni na to, da so naši krepki možje in mladeniči odšli na boj, vendar se mnogim stiska srce ob misli, kaj bo ž njimi, ki so odšli na bojno polje.

Molimo za nje!

Lepa navada je, da se po nekod zbirajo verniki — veliki in majhni — vsak večer v cerkvi ter v gorečih molitvah pošiljajo vroče želje k dobrotljivemu Bogu, naj podeli zmago našim četam in naj nam dovede naše drage zdrave zopet pod domači krov. Prav je, da so vsi višji dušni pastirji v svojih pastirskih listih pozvali vernike k molitvi za zmago naše armade, prav je tudi, da pošilja ljudstvo svojo deco v prve vrste prosilcev, zakaj molitev, ki izide iz ust nedolžnih otročičev, gotovo največ izda.

Štirifisoč otrok moli za srečen izid vojske.

V zavesti, da molitev nedolžnih otrok ne more biti neuslišana, so povabili ljubljanski katehetje deco vseh ljudskih šol v Ljubljani na dan praznovanja cesarjevega godu, t. j. dne 4. oktobra 1914 k posebni prošnjijski slavnosti v ljubljansko stolno cerkev. Pri

slavnosti so bile zastopane vse ljubljanske ljudske šole — bilo je skupaj nad 4000 otrok.

Slavnost se je začela s prelepo pesmico „Srcu Jezusovemu“, koje zadnja kitica slove:

Kralj Ti slave, silni, blagi,
sprejmi to prisego zdaj!
Blagoslovi dom naš dragi,
s Srcem svojim mir mu daj.
Srce Tvoje, o gospod,
bodi hvaljeno povsod!
Zvesto dušo in telo
zdaj posveti Ti vsakdo.

Sploh pa je bil ves spored pobožnosti jako primeren. G. kanonik Ig. Nadrah je pazno poslušajočim otrokom v lepih in preprostih besedah obrazložil pomen in veljavo otroške molitve, posebno v resnem vojnem času.

Pri slovesnih litanijah so se opravile molitve ob vojnem času s priprošnjami za cesarja, za vojake na bojnem polju, za ranjence in za v boju padle. Posebno veličasten je bil sklep slavnosti, ko so iz grl štiritisočere mladinske armade s srebrnočistimi glasovi zadonele besede cesarske pesmi „Bog ohrani, Bog obvari, nam cesarja, Avstrijo!“

Naj bi pobožna molitev nedolžnih otrok prodrla oblake in izsilila od Gospoda vojskinih trum milost in pomoč, da bi skoraj zmagonosno zavihrale zastave naših armad!

Za kaj se gre v vojski?

V 17. in 18. stoletju so se vojskovale armade za gotove pozicije, mesta, trdnjave. Zavzetje ali pa izguba teh je veljala kot odločitev vojne. Od Napoleonovih časov sem pa temu ni več tako; danes se vrši vojna po povsem drugem načinu. Cilj vojaških operacij ni več zavzetje gotovega dela ozemlja, ampak uničenje

sovražnikove armade. Izguba ali zavzetje kakega mesta ali kosa zemlje pride še-le v drugi vrsti v poštev.

Kakšne „križe“ imamo v Avstriji; njih namen.

Odpri srce, odpri roke,
otiraj bratovske solze!
S. Gregorčič.

Grozne so bolečine in velike so rane, ki jih povzroči krvava vojska. Iz namena, blažiti rane in lajšati bolečine vojakom v bojih in dajati tolažbo njih družinam, se je ustanovilo v Avstriji četvero društev, ki jim pravimo „križi“. Ti so:

1. „Rdeči križ.“ Ta zbira prostovoljne prispevke z namenom, da se vzdržujejo posebne zdravniške postaje za ranjence ter se te postaje preskrbijo z vsemi potrebnimi zdravili in drugimi pripomočki. „Rdeči križ“ ima tudi nalogo, da skrbi za zdravnike, ranocelnike ter za pomožno osebje (strežaje itd.) v zdravilnih postajah in bolnišnicah.

2. „Beli križ“ skrbi, da se zbirajo doneski v sklade za podporo družinam k vojakom vpoklicanih.

3. „Srebrni križ“ je ustanovljen z namenom, da se podeli podpora z vojske se vračajočim rezervistom, ki so vsled vpoklicanja pod orožje trpeli veliko škodo in bodo, ko se vrnejo po končani vojski domov, brez sredstev in brez dela. Za sklad „Srebrnega križa“ se zbira po vsej Avstriji posebno zlatnina in srebrnina (verižice, ure, prstani, uhani itd.). Ta zbirka se vrši pod geslom „Zlato dam za železo“.

4. „Črno-rumeni križ“ je društvo, ustanovljeno na Dunaju za vso Avstrijo, ki zbira po naši domovini pri domoljubnih državljanih doneske za sklad, iz katerega bodo dobivali podporo oni ubógi avstrijski vojaki, ki se bodo vrnili z vojske kot pohabljeni ali invalidi.

Domoljubni Slovenci in Slovenke, majhni in veliki, mladi in stari! Komur je mogoče, naj po možnosti pomaga bodisi vojakom, ki se vojskujejo za skupno našo domovino Avstrijo, bodisi onim, ki so ostali doma v nadlogi in nesreči! Odpri srce, odpri roke!

Kako pokopavajo v boju padle vojake.

Neki nemški časnik piše, da se na nemških bojnih poljih glede zakopavanja v boju padlih vojakov od l. 1870 sem ni mnogo izpremenilo. Mrtve vojake zakopavajo v s k u p n e g r o b o v e. Za to, da se izkopljejo grobovi in zagrebejo mrličiči, ima skrbeti predstojnik one občine, v kateri so mrtvece našli. Padlim vojakom se odvzamejo le vrednostne reči in denar. Leta 1870 so mrtvim vojakom sezuvali tudi čevlje. To se sedaj opušča. Kakor je bil vojak opravljen, ko je padel, takega položijo v skupni grob — prijatelja poleg sovražnika. V grobu so vsi bratje. O vrednostnih rečeh, ki se mrtvim odvzamejo, se sestavi poseben zapisnik in izroči občinskemu predstojniku, ki poskrbi potem za to, da pride vse v roke svojcev dotičnega vojaka. Tako se pokopavajo mrličiči na bojnem polju po velikih bitkah, kjer jih je m n o g o padlo.

Zgodi se pa tudi, da pade kak p o e d i n vojak, bodisi vsled kakega spopada s sovražnikom ali pa drugače.

En tak slučaj naj navedem tukaj iz pisma, ki ga je pisal bivši moj učenec, sedanji enoletni prostovoljec, praporščak Fr. R., z južnega bojnega polja domov staršem:

Popoldne je Srb zopet streljal. Na našo žalost je zadel v baterijo domobranske artilerije, ki stoji poleg nas. En mož je obležal mrtev. Dali smo mu skopati grob in ob mraku je bil pogreb. Pogrebu je prisostvoval od vsakega topa topovodja in en mož ter od naše baterije vsi oficirji. Kapitan domobranske artilerije je imel kratek, a lep govor. Ko je končal, smo

zmolili „Oče naš“. To je bil pretresljiv trenutek. Zmračilo se je in mesec je priplaval izza srbskih gor, mi pa smo molili . . . Potem smo siromaka zagrebli brez trupe.

Zanimivosti z južnega bojnega polja.

IZ pisma Fr. R—ča, enoletnega prostovoljca (praporščaka).

Da je v vojski vedno tako kot zadnje dni, ne bi bilo niti preslabo. Zdaj imamo zopet mir in lepo vreme; ležimo na visokem hribu, s kojega se nudi krasen razgled daleč, daleč po Srbiji. Ob vznožju hriba se vije kot srebrn pas reka Drina, ona nesrečna voda, ki nas je stala že toliko žrtev. Na drugih bregovih so neprijatelji; njihova artilerija je krasno zakrita, tako, da dolgo nismo znali, kje da je. Šrapneli so leteli dan za dnevom na našo pozicijo, a nihče ni znal, od kod. Zdaj smo jo izsledili in primerno pozdravili. A zakrita je po zatrdilu našega baterijskega poveljnika z betonsko steno. Treba bo mnogo granat, da jo uničimo.

Naj vam popišem svoje stanovanje. To je 1 m globoka jama, pokrita z drvami in zemljo. Notri so mi nanosili kanonirji slame, na slami imam srbsko koco, pokrivam pa se zadnji čas z odejo, ki ste mi jo bili poslali, za vzglavnik imam plašč. V teh jamah se spi krasno in varno je notri. Ko frče šrapneli, se zavlečemo v jame in nič se nam ne more zgoditi. Take „dekunge“ (varnostne prostore) imamo vsi, tudi moštvo. Oficirji in jaz si delamo obiske. Ako pride obisk v tvojo „kučo“, ga seveda pogostiš. Zadnje dni je bila zlasti moja „kuča“ stalno polna gostov. Imel sem namreč salame in Adria-Schnitten*).

Moj novi komandant je nadporočnik R., fin mož, Hrvat, akademik, ki razume svojo stvar. Dasi mlad

* Adria-Schnitten = suhorju ali „evibaku“ podobno, s čokolado napolnjeno pecivo.

nadporočnik, je postal baterijski komandant, ker pripoznavajo zgoraj njegove zmožnosti. Gorje ciljem, na katere on nameri. (Tu me je premotilo povelje „Erster Zug ausfeuern!“) Stvar je namreč ta: Mi imamo nastavljen šestnajsteri daljnogled. Pri njem sedi neprestano ali nadporočnik sam ali pa kak podčastnik. In ako se na nasprotnem bregu kaj giblje, bum — in strelimo par granat. Mesto Ložnico smo zrušili popolnoma. Tudi cerkev! Srbi so namreč streljali na Bjelino in niso vprašali, kje je bolnišnica, kje cerkev. In naš komandant R. jim je dal revanž. Ko smo bili prvič v Srbiji, smo Ložnici prizanesli; plenili smo sicer na veliko, a hiše in železnice čuvali. Ložnica je lepo mestece, ki spominja na Celje. Okolica je hribovita, podobna je okolici mesta Maribor. Za mestom se dvigajo do 800 m visoke gore, danes še žal v srbskih rokah. Za temi je visoka gora Črni vrh, ki je slična našemu Pohorju. Skozi te gore se vije cesta proti Valjevu. Predno nastopimo pot proti Valjevu, morajo biti te gore proste . . .

Še nekaj! Pošta na bojno polje je često zelo daleč zadaj; včasih celo 40—60 km daleč. Ako torej ne dobite 2—3 dni nobenega poročila, ne bodite v skrbeh, zakaj to še ni znamenje, da je vaš Fr. † Kakor sem slišal, so me imeli v Mariboru že za mrtvega, znamenje, da bom še dolgo živ. — Bog vas živi vse!

Kako skušajo lajšati častniki moštvu vojno gorje.

Kako pristržno razmerje vlada v vojski med častniki in nižjimi vojaki in kako skušajo častniki moštvu lajšati vojno gorje, o tem pričata sledeča slučaja:

1. Ranjenec, vojak III. armadnega kora, pripoveduje: Nekaj strašnega sem doživel včeraj. Ranjen sem se s težavo privlekel z bojišča na kraj, kjer

je za bojno črto ležalo več ranjencev in čakalo na sanitetne nosilce. Takrat je pristopil k nam nek poročnik, ki je od zadaj hitel k bojni črti. Ko nas je zagledal, je vzel iz žepa steklenico konjaka, nas vse pokrepčal in tolažil. Obljubil je, da pride, če mu bode količkaj mogoče, zopet k nam, če nas prej ne odneso na prostor obvezovanja. Gledali smo s hvaležnim srcem za dobrim oficirjem in videli, da ga je kakih 400 korakov od nas šrapnel popolnoma raztrgal. Ena noga je odletela daleč na stran. Strašno krvavega so prinesli poročnika do nas. Ob pogledu na nje-ga smo pozabili na svoje bolečine in smo mu hoteli pomagati. A nas ni mogel več spoznat . . ., čez nekoliko trenutkov je bil mrtev. Dasi ga prej nisem videl nikoli, se mi je zdel zaradi svoje dobrotljivosti kakor brat.

2. Drug vojak (že znani Fr. R.) piše domov staršem:

Zadnjič smo imeli strašen marš. Zvečer ob 6. uri smo se odpravili na pot, marširali smo celo noč in celi drugi dan do teme. Vso noč je deževalo in bili smo premočeni do kože, zeblo pa nas je škandalozno. Jaz sem jahal z baterijskim poveljnikom naprej. To je res fino naobražen človek, kar se mu pozna že od daleč. Bil je moj učitelj v Zagrebu. Potoma je večkrat citiral Paul Heyse-jeve besede: „Dulde, gedulde dich fein — in einer Stunde gibt's Sonnenschein . . .*)“ In zares, drugo jutro je prisijalo solnce; kmalu smo se posušili in bili zopet vsi dobre volje. Jaz pa kličem tudi Vam: Potrpljenje! Kmalu bođe vsemu konec! — Vaš Fr.

Zadnji čin umirajočega.

O prisrčnosti razmerja med častniki in moštvom priča tudi sledeči pretresljivi dogodek z bojišča: Ra-

* Trpi in potrpi, čez eno uro se prikaže solnce . . .

njenec, ki je došel v Zagreb, je pripovedoval: Kos šrapnela mi je naravnost razmesaril roko. Rana je tako močno krvavela, da so me že zapuščale moči in nisem mogel več dalje po poti do obvezališča. Obležal sem poleg nekega nadporočnika, ki je vsled grozne rane že skoro umiral. Tedaj je pa častnik obrnil oči proti meni in ko je videl, da mi teče kri iz rane na roki, je rekel: „Brate, če sem že jaz izkrvavel, ni treba, da bi tudi tebe zadela ista usoda!“ Izgovorivši to, je častnik še s svojo zadnjo močjo raztrgal srajco na svojih prsih in potisnil cunjo v mojo rano na roki, da mi ustavi kri. Potem je zaprl zopet oči in jih ni — kakor sodim — odprl nikdar več.

Vročje solze so mi rosile preko lic, ko so častnika odnašali in ko sem mu zadnjikrat pogledal v blede obraz. Bil je menda že mrtev.

Nekaj o kozakih.

O kozakih, ki imajo v sedanji ruski vojski značilno vlogo, se danes mnogo piše in govori; večini so znani ti ruski strahovi samo po imenu. Naši vojaki in ranjenci so pa prišli v ožji stik z njimi ter spoznali njih vrline, pa tudi delno bojazljivost. Domovina bojevitih kozakov je večinoma južna Rusija ter pokrajina severnega Kavkaza. V ruskih bojih so kozake vedno rabili kot drzne obmejne čuvaje in stražnike. V ruskem vojaštvu imajo kozaki svojo armado, ki je podrejena posebnemu oddelku vojnega ministrstva. Znani so posebno uralski, astrahanski, sibirski, črnomorski, transbajkalski, orenburški, semirječenski in amurski polki. Veliki knez-prestolonaslednik je vsakokratni ataman (hetman) vseh kozaških polkov. Vsakemu polku načeluje atamanov namestnik. Kozak mora služiti od 18.—38. leta, in sicer tri leta v pripravljalnem oddelku, dvanajst let v frontni kategoriji, pet let pa kot nadomestnik. V aktivno službo so sprejete

samo čete prvega poziva frontne kategorije, in sicer za 4 leta; drugi imajo dopust. V miru štejejo kozaške čete 65.000 mož, v vojnem času jih je pa čez 200.000; rezerva ima pa še kakih 60.000 kozakov. Kozaški častniki se ločijo od drugih šaržistov. Oboroženi so s sabljo in puško; konjenica pa ima še sulice. Obleka je enakobarvna, in sicer popolnoma zelena. Izvežbani so tako kakor druge redovne čete, vendar pa kažejo posebno nadarjenost za obmejno službo in pa za male praske. Na konju je kozak kakor priraščen; prikaže se, kakor bi prišel iz zemlje, izgine pa tudi hitro, ako je treba teči. Boj na nož ga pa — kakor pripovedujejo naši fantje — nič kaj ne veseli.

Izdajalski grof.

Komaj 12 kilometrov pred Lublinom stoji v starem parku krasen grad, last nekega ruskega grofa. Lastnik se je kazal nasprotno našim vojakom zelo prijaznega in gostoljubnega človeka. Ali to je bilo samo na videz. Kjer je le mogel, tam je naše izdal, in sicer na čisto poseben način. Komaj so naši ljudje zasedli novo pozicijo, takoj so bili obsuti iz trdnjave Lublin od toče krogel in topov. Čeprav je bila naša pozicija še tako skrita in zavarovana, nič ni koristilo, takoj je bilo sovražniku vse znano.

Tukaj je torej morala biti na vsak način izdaja. Končno opazi eden prijatelj, da se naše pozicije vedno takrat obstreljujejo, kadar gotovi, navidezno nedolžni kmetje, zapuščajo grad. Nekaj časa so naši to opazovali ter se prepričali, da je bil njih sum opravičen. Nato so udrli v gosposko hišo in iskali grofa — končno so ga našli v kleti, od katere je ravno telefoniral sovražnikovemu artilerijskemu poveljniku o naših pozicijah. Priznal je, da je dal napeljati pred izbruhom vojske podzemeljski telefon, da bi mogel o našem gibanju vse točno poročati. Grof je pri-

šel pred vojno sodišče, vendar se ni ugodilo njegovi želji, da ga ustrele; obsojen je bil na sramotno kazen izdajalca: vrv mu je bila plačilo za njegovo dvojno igro.

Petinšestdesetletni mož hoče prostovoljno na vojsko.

Marko Vaupotič, 65 let star prevžitkar v Lukavcih na Murskem polju, ki je služil od l. 1869 do 1874 aktivno pri 8. lovskem bataljonu, se je vnovič oglasil za službo pri istem bataljonu. Vojno ministrstvo mu je dovolilo vstop pod pogojem, da je še telesno sposoben. To sposobnost ima tudi krepki mož in tako se bode lahko zgodilo, da se bo z našimi mladimi boril tudi mož, ki je že na meji starosti, v istih vrstah proti Rusom.

Zvestoba Hrvatov.

Splošno znano je, da so naši Jugoslovani, posebno Hrvatje in Slovenci, kot vojaki res pravi junaki. Posebno pa se naši bratje-Hrvatje odlikujejo s tem, da so zvesto udani svojim poveljnikom. Ganljiv slučaj se je pripetil meseca septembra v Zagrebu. K stotniku Bujanoviču, kateri se je vrnil ranjen z bojišča, je prišla neka kmetica v njegovo stanovanje. Kmetica je pokazala stotniku vojno dopisnico, katero ji je pisal njen mož, pešec Luka Frljak od 25. domobranskega pešpolka. Frljak piše na dopisnici: „Našega stotnika so ranjenega spravili v Zagreb. Bodi tako dobra ter ga takoj poišči v mestu ter mu ponesi najlepše grozdje iz našega vinograda in vse najboljše, kar premore naša hiša.“ — Ko je stotnik Bujanovič prečital dopisnico, mu je izročila kmetica poln jerbas

najlepšega grozdja, drugega sadja in sočivja. Nato je vrla kmetica še poljubila stotniku roko. Ginjen je sprejel stotnik darilo dobre kmetice in se ji zahvalil za ljubeznjivost. Ko je žena še stotnika vprašala, kako je kaj z njenim možem, se je zopet odpravila na pot proti domu.

Molitvena knjižica rešila življenje.

Zdravniška praksa (skušnja) pozna mnogo zanimivih slučajev, da je strel po kakem predmetu, ki se je tesno oprijemal telesa, izgubil svojo moč, da ni bila krogla smrtna. Na črnovojnika Gabor Weiß-a iz Nerebely-ja na severnem Ogrskem je v boju pri Lublinu ruska infanterijska patrola (straža) streljala. Ena krogla ga je zadela in bi ga bila tudi nevarno ranila ali celo usmrtila, ko bi Weiß slučajno ne bil imel pri sebi molitvene knjižice, ki mu jo je njegova žena vtaknila v oprsnikov žep. Krogla je vsled debele knjižice izgubila toliko svoje moči, da je našega vojaka le lahko ranila. Weißa so spravili na kliniko v Prago, kjer ga je zdravil profesor dr. Schlosser. Po treh tednih se je mogel vrniti ranjenec iz bolnišnice.

Še en tak slučaj.

Slovenski vojak Mihael Šemerl, doma iz Predgrič, občina Črni vrh nad Idrijo na Kranjskem, je bil v Galiciji zadet od dveh ruskih krogel v prsi. Na prsih mu je ena krogla prebila svetinjo Matere božje in pri tem izgubila toliko moči, da ni bila smrtna. Črez teden dni se je mogel vrniti Šemerl iz bolnišnice v Gradcu domov. Rane bodo za poznejše življenje ostale brez posledic.

Je-li sta bila oba tu popisana načina rešitve iz

smrtne nevarnosti le slučajja, o tem razpravljati ni tu prostora, toliko pa je res, da ni bil še nikoli zapuščen, kdor se je v potrebi izročil božjemu in Marijinemu varstvu.

Cigan in njegove gosli.

Z enim hrvaških polkov je odšel na bojišče tudi mlad cigan. Ker ni imel drugega, je vtaknil v žep svojo cigansko pipico, pod pazduho pa je vzel svoje ciganske gosli, njegova stotinja pa je veselo pela. Vojaki so bili vedno dobre volje.

Naenkrat pa je postal cigan zamišljen, in njegovih gosli ni bilo več slišati. To je opazil tudi stotnik ter vprašal vojaka-cigana, zakaj je tako otožen. „Gospod stotnik“, je odgovoril cigan, „pokorno javim, da so se mi razbile moje gosli. Malo prah, malo dež, včeraj pa ona sovražna krogla, ki mi je odtrgala kožo na prsih in mi razbila gosli. Ni mi žal za prsa, ne za kožo, žal mi je pa za moje gosli!“

Stotniku se je smilil cigan, zato mu je rekel: „Ako boš vedno priden in hraber, pa ti kupim nove gosli!“

Cigan je veselja tlesnil ob dlan, vrgel kapo v zrak in veselo zavriskal. Od tega časa je bil povsod prvi, v vsakem boju je hrabil svoje tovariše, sploh nastopal kot vzor vojaka, kot pravi junak. Tako je prešlo par dni. Polk je dospel v neko mesto, kjer mu je stotnik kupil nove gosli.

Cigan se je ves izpremenil in zopet sviral na na svojih goslih, kjerkoli je mogel. In zopet je zavladalo veselje v njegovi stotnji.

Nekega dne je tudi našega cigana zadela svinčenka in mu naredila hudo rano; odpeljali so ga z bojišča. Zdaj je v eni zagrebških rezervnih bolnišnic. Čim je končana zdravniška vizita, seže ranjeni cigan po svojih goslih in svira. Ranjenci dvigajo glave, po-

slušajo, se vesele in nekateri celo pojoč spremljajo ciganovo godbo.

In tako odmevajo bolniške dvorane od časa do časa od zvokov veselih vojaških pesmi. In prav je tako. Kder poje, slabo ne misli in se nadeja boljše bodočnosti, naši ranjeni vojaki pa skorajšnjega okrevanja.

Hladnokrvnost v najhujšem ognju.

Nek deželnoobrambovski polk je stal v bojni vrsti. Krogle so žvižgale in frčale od vseh strani. In v najhujšem ognju je potegnil major svojo cigaretno škatljiico iz žepa, si prižgal cigareto ter je nemoteno opazoval s svojim daljnogledom sovražnika. Neki kadet pa pravi, da je pred vsem ta hladnokrvnost in mirnost poveljnikova očitvidno vplivala na moštvo, da je šlo isto potem neustrašeno, ne meneč se za dež sovražnih krogel, v boj. Vojaki so začeli takoj posnemati svojega poveljnika. Kdor je imel kako pipico ali cigareto, vsak si jo je prižgal in veselo puhala dim v zrak, zraven pa veselo razpoložen pošiljal smrtonosne krogle v sovražne vrste.

Kako se je rešil slovenski vojak iz ruskega ujetništva.

Neki slovenski vojak, doma iz župnije Šmartno pri Kranju, je bil ranjen nekaj časa v ruskem vjetništvu. Fanta pa ni strpelo pri tej družbi. S krepkimi rokami je pograbil svojo stražo in jo premagal. Oblekel je nato rusko uniformo in se pomešal med rusko armado. Tako je prišel do Grodeka, kjer je pobegnil. Ko je zagledal avstrijske vojake, si je odtrgal nekaj srajce in belo cunjo dal na bajonet. Tako je hraber

in zvit Gorenjec, dasi ranjen, srečno prišel zopet med svoje.

Slovenec zaplenil rusko zastavo.

Slovenski ranjenci pripovedujejo, da je v boju z Rusi Slovenec Lovšin zaplenil zastavo nekega ruskega polka. V hudem boju, v katerem so bili slovenski fantje, je iztrgal Rusom rusko zastavo in si jo ovil okrog telesa ter se boril dalje. Lovšin ni bil ranjen ter se je boril potem še dalje na ruskem bojišču.

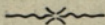
Kako so slovenski vojaki podirali lipo, na kateri je bil skrit sovražnik.

Slovenski mladenič J. Š., doma iz poljčanske župnije, pripoveduje o bojih pri Przemyslanu:

Naša stotnija je dobila neko jutro nalogo, naj zavzame sosednji, kakih 1000 m oddaljeni grič. Na njem sta bila razpostavljena dva težka sovražna topa, katera sta napravila v naših vrstah mnogo škode. Drli smo po dolini, obraščeni z grmovjem in košatimi drevesi, proti hribu. Sovražnik je drzno streljal na našo četo. Izgubili smo že kakih 10 mož. A mi smo med klici: „Ura! Ura!“ prodirali proti sovražni postojanki. Po hudem boju, v katerem je padlo zopet kakih 20 mož, smo odvzeli Rusom oba topa. Polovili smo konje ter smo sovražnikove topove kot naš bojni plen odpeljali z griča. Večji del naše stotnije pa je prodiral za bežečo sovražno četo. Ujeli smo med potjo gotovo blizu sto Rusov. Bežeči so bili skoro brez vse korajže. Ko so bežali, so upili in držali roke v zrak. Kakih 140 mož nas je došlo v malo dolino. Pri nekem mlinu je stala velika košata lipa. Kar naenkrat so začeli padati s te lipe streli, ki so, žal, vsi dobro po-

godili svoj cilj. Naših je padlo že zopet kakih 15. Odgovarjali smo sicer, a sovražniki, skriti za gostimi vejami na lipi, so ostali nepoškodovani. Naš narednik (feldvebel) pravi: „Fantje, skočite v mlin, poiščite žago in sekire, pa posekajte lipo!“ Cela stotnija se je spravila v mlin in šupo, ker so krogle v naših vrstah predobro zadevale. Moj prijatelj Miha P., doma iz Slovenskih goric, je našel v šupi veliko žago in tri dobro nabrušene sekire. Spravili smo se na delo. Rusi so tudi med tem, ko smo žagali in posekovali drevo, streljali z lipe na nas, a so le slabo zadevali. Najbrž so se jim že roke vsled smrtnega strahu tresle. V dobri pol uri se je začelo drevo nagibati na stran. Rusi na drevesu so grozno upili, ker so vedeli, da se jim bliža zadnja ura. Ko je drevo padlo, smo videli, da je bilo na njem 14 starih, zaraščenih Rusov-nevojakov. Osem od teh jih je bilo pri priči mrtvih, drugi pa so obležali s polomljenimi udi. Nobeden ne bo več zahrbtno streljal na Avstrijce!

Ko smo tako poplašali Ruse, smo hoteli prodirati dalje. A k nam pridrvi naš konjenik, ki nam naznani, da se moramo takoj umakniti, ker sovražnik od treh strani prodira proti nam in je nevarnost, da bomo zajeti. — Nikdar ne bom pozabil, kako smo podirali v Galiciji košato lipo.

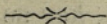
Dolga klobasa.

Po dunajskih ulicah se pelje z električno železnico avstrijski vojak. Glavo ima obvezano, tudi desno roko nosi v zanki. Pripeljal se je ranjen s srbskega bojnega polja. Kmalu obkoli našega vojaka radovedna množica sopotnikov, ki ga vsi povprašujejo o vojnih dogodkih tam doli. Končno vpraša neki dobrosrčni Dunajčan našega ranjenca, česa bi si ta sedaj najbolj želel. Vojak nekoliko pomisli, potem pa pravi: „Česa bi si želel? Tako dolge klobase, ki bi segla od mojega levega do desnega ušesa.“

„To lahko takoj dobite!“ vpije vse povprek.

„Torej sem ž njo!“ odvrne smehljaje se vojak.

„Toda pomnite: Levo uho imam tukaj na glavi, desno pa — tam spodaj ob Savi pri Šabacu!“

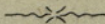

Sablja v boju padlega.

„Česky Dnevnik“ prinaša ta zanimivi dogodek, ki jasno priča, koliko je verjeti raznim vestem.

Neki rezervni častnik iz Prage je bil težko ranjen. Njegov prijatelj — tudi Pražan — ga najde, ko gre na obvezovališče, vsega v krvi. Ker ni dal od sebe nobenega življenskega znamenja, ga ima za mrtvega. Hoteč prinesiti domov ženi padlega moža nekaj za spomin, mu odvzame sabljo.

Par dni po tem dogodku je prišel v Prago, obiskal ženo padlega in ji izročil sabljo. Žena je začudeno poslušala njegovo povest, kako je padel njen mož, kakó ga je našel prijatelj vsega v krvi, kako ni več dihal i. t. d. Končno pa ga vpraša, je li v resnici prepričan o smrti prijateljevi. Toda on je celo odločno vstrajal pri svoji trditvi. Nato pa reče žena: „Hvala Bogu, da ni tako hudo z mojim možem! Bil je sicer težko ranjen, toda zdravje se mu znatno boljša. Sicer pa: govoriva bolj tiho, ker on spi.“ To rekši, odpre vrata stranske sobe, kjer je res spal „padli mož“.

Iezdec brez glave.

Neki ulanec, ki se je udeležil bitke pri Krasniku, pripoveduje naslednjo grozno epizodo iz vojne: „V vojski doživi človek marsikaj, kar mu ostane v spominu do smrti. Bil sem priča prizora — zdi se mi, da ga imam še sedaj pred očmi: skokoma se mi je bližal kozak. Segel sem po sablji ter ga z močjo mahnil preko tilnika. Sablja je padla s tako močjo kozaku

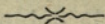
na vrat, da mu je pri priči glava odletela. To bi ne bilo še nič posebnega. Ali pomislite: Jezdec brez glave je dirjal še kakih 20 korakov naprej. Še zdaj ga vidim, kako dirja na svojem konjičku — vidim ga, kako dirja brez glave. Zdelo se mi je, da traja ta prizor celo večnost. Naposled skoči konj v jarek in brezglavi jezdec telebne na tla.

Vojak v nebesih.

V Budimpešti je neko večje društvo dalo svoje prostore za vojaško bolnišnico na razpolago. Krasna, prostorna dvorana z mogočno obokanim modrim stropom in z zlatimi zvezdami se nahaja tu. Vse se blišči kakor v zlatu.

Tu sem so prinesli nekega dne z drugimi ranjenci tudi ubogega ogrskega infanterista (pešca). Na bojnem polju je obležal smrtnonevarno ranjen; nezavestnega so pripeljali v glavno mesto Ogrske, kjer je ležal tako dva dni v omenjeni, v bolnišnico preobraženi dvorani. Polagoma pa se mu jame vračati zavest, začudeno upira oči v razne predmete po prekrasni dvorani. Nad seboj je zagledal modri obok z bliščečimi zvezdami, poleg njega pa je sedela nasproti lepa plavolasa dama v beli obleki. Vse to je napravilo na našega preprostega ranjenca-vojaka tako globok vtis, da je ves očaran zašepetal besede: „P a j e l e p o v n e b e s i h . . . !“

Žena, ki je bila v šestih bojih.

Iz Olomuca na Moravskem je te dni dospela na nekem vlakcu z ranjenci neka žena, po imenu Ana Pelegrini, ki se je dne 25. julija letos v Griesu pri Bolcanu poročila s pismonošo Jožefom Pelegrini. Žena ki je bila dovršila tečaj za bolniško strežnico, je pripovedala uredniku olomuškega lista „M T.“ to-le:

Dne 18. avgusta sem se odpeljala iz Inomosta z vlakom, s katerim se je vozil polk deželnih strelcev, v čegar 6. stotniji je služil moj mož. Po šestih dneh vožnje smo dospeli na Dunajev. Potem smo korakali še kake $\frac{3}{4}$ ure, ko smo bili že tudi zapleteni v boj. Dotelej sem bila lahko vedno pri stotniji svojega moža, ker imam kot pomožna strežnica za vse vojaške vlake legitimacijo. Sedaj, ko smo dospeli v ogenj, sta me skušala polkovni poveljnik podpolkovnik Spiegel in poročnik Kroh od 6. stotnije na vsak način pregovoriti, da bi ostala zadaj. Toda jaz sem trdovratno hotela ostati, kajti tako sem mogla najhitreje nuditi pomoč ranjencem. Sprva mi je bilo pač nekako težko, ko sem slišala krogle švigati okrog glave, kasneje se je tesnoba razgubila ter sem se konečno popolnoma navadila na ogenj. V tem boju sta bili 6. in 7. stotnija razpršeni in tako sem izgubila svojega moža izpred oči. Nato sem več ur hodila okrog in končno slučajno zadela na 11. poljsko bolnišnico. Z ranjenci sem se peljala dalje v smeri proti Lvovu. Na poti smo zašli enkrat med dva artilerijska ognja in bili najljutjše obstreljevani. V Lvovu mi je slučaj naklonil, da sem zopet šla s 6. stotnijo in tudi moj mož je bil še živ in zdrav. Nato smo zopet odšli iz Lvova. Ščasoma so se vsi tako navadili na mojo navzočnost, da me nihče več niti opazil ni. Tri dni smo bili na maršu. To so bili strašni dnevi in smo posebno trpeli radi žeje. Vsepovsod smo našli ruske mrličje in ranjence, ker Rusi niti ne pokopujejo svojih mrtvecev, niti ne jemljejo s seboj ranjencev. Mnogokrat sem obvezovala tudi ruske ranjence. Toda dolgo se nismo mogli nikjer muditi. Bili smo v boju pri Janovu in še v treh drugih. Krajevna imena sem pozabila, ker so mi tuja. Bila sem vedno 20 do 30 korakov za ognjeno črto, večinoma za 7. stotnijo, ter sem se plazila k ranjencem in jih obvezovala. Če se je potem glasilo: „Naprej!“, sem seveda vedno hitela za njimi. Tako smo prišli do Lublina. Tu je bil moj mož ranjen v ramo in ko so ga z drugimi ranjenci poslali nazaj, sem se pridru-

žila transportu tudi jaz. Peljali smo se tesno stisnjeni v vozu za ranjence; bilo je 40 mož in stregla sem jim, kakor je bilo pač mogoče. Ko moj mož toliko okreva, da bo za vožnjo, se odpeljeva v Bolcan.

Še ena ženska v vojski.

Slava in junaštvo Hrvatov se širi daleč po svetu, zato ni čudno, ako se sliši, da je bila v vojski tudi ena ženska, ki je hrvaškega rodu. To je Štefanija Falica. O načinu, kako je prišla ta ženska k vojakom, se poroča sledeče:

Nadbolničar v garnizijski bolnišnici v Sisku Ivan Falica je bil poklican, ko je prišlo do vojske med našo monarhijo in Srbijo, na bojno polje. Njegova žena Štefanija se nikakor ni hotela ločiti od moža; zato je prosila za dovoljenje, da bi smela tudi ona z možem na vojsko. Izredne razmere so vzrok izrednim pojavom. Tako je tudi vojaška oblast Štefaniji Falici dovolila vstop v vojaško službo. Oblekli so jo po vojaško: kapa se ji je podala lepo, istotako vojaška bluza in suknja. Tako je odpotovala naša Hrvatica z drugimi vojaki, ob strani svojega moža, proti Banjaluki. Držala se je junaško, bila je večkrat v ognju, med drugim tudi pri Mitrovici in Jarku. V Jarku je bila ujeta, ravno tako njen mož. Toda ženska je prevejana, zato se je Štefaniji posrečilo uiti in vrniti se k polku, dočim so ji moža poslali z drugimi ujetniki v Niš.

Po ukazu je potem infanterist Štefanija Falica potovala v Sisek, toda že čez nekaj dni je bila premeščena v Petrinjo.

Ker je sedaj vojno stanje, je našega ženskega vojaka vojaška oblast aktivirala in odlikovala s častjo desetnika ali korporala. Predložena je tudi za odlikovanje. — Dne 24. oktobra je prišla Štefanija Falica na kratak čas v Zagreb. Tam je obrnila posebno pozornost na se. Kako tudi ne: ženska, oblečena v sivo vojaško obleko s čepico na glavi, na ovratniku bluže znamenje korporala, okoli pasu pa bajonet, to je nekaj

izvanrednega, nekaj nenavadnega. Radovedna množica ljudstva, zlasti ženske, so obkolile Falico ter jo opazovale od pet do glave. Ni čudo, da je moral naš ženski vojak končno pobegniti v neko hišo.

Zvestoba in požrtvovalnost služkinje.

Dan na dan se čujejo glasovi o požrtvovalnosti prebivalcev Avstrije, pri čemur se odlikujejo posebno nižji sloji. Prav posebno zasluži sledeči zgled, da ga objavimo, ker dokazuje, da se more tudi revna in preprosta služkinja zavedati velikosti sedanjega časa in svojih dolžnosti napram njemu.

Neki uradnik na Moravskem je bil poklican, kakor vsi drugi za obrambo zmožni možje k vojakom. Zapustil je doma nepreskrbljeno ženo in otroke. Vsled nastalih razmer je žena odpovedala služkinji službo, češ, da je v bodoče ne bo mogla plačevati. Tedaj je deklica, ki bi šla lahko k bogati teti v varno zavetje, pokazala, kako plemenito srce ima in kako visoko stoji nad mnogimi, ki si v teh težavnih časih iščejo dobička od revnega ljudstva. V solzah, a krepko je odgovorila srčno dobra deklica svoji gospodinji, da je noče zapustiti sedaj v sili, ko je bila dolgo časa deležna sreče v mirnih časih. Zaslužku se je odpovedala in izjavila odločno, da bo v revščini in sili pomagala družini celo iz svojih bornih prihrankov, zajedno pa je vrnila ves zaslužek za mesec julij. —

Če bo vsak državljani kakor ta deklica izvršil svojo dolžnost po vseh svojih močeh, ni se bati Avstriji za bodočnost.

Dodatek.

Vojaške stopnje (šarže).

Moštvo pehote in deželne brambe - lovci (Infanterie, Landwehr - Jäger).

1. Pešec - lovec (Infanterist - Jäger).
2. Poddesetnik - patrolovodja (Gefreiter Patruillenfürher) — 1 zvezda.

3. Desetnik - podlovec (Korporal - Unterjäger) — 2 zvezdi.
4. Četovodja (Zugsführer) — 3 zvezde.
5. Narednik - nadlovec (Feldwebel - Oberjäger) — rumen našiv na ovratniku, 3 zvezde.
6. Praporščak (Fähnrich) — našiv in 1 zvezda.

Topništvo, pionirji (Artillerie, Pioniere).

1. Topničar, pionir (Kanonic, Pionier).
2. Formajster - poddesetnik (Vormeister - Gefreiter).
3. Desetnik - gešicformajster (Korporal - Geschützvormeister).
4. Četovodja (Zugsführer).
5. Ognjičar - narednik (Feuerwerker - Feldwebel).
6. Praporščak - Fähnrich.

Konjenica - Kavallerie.

1. Dragonec - huzar - ulanec (Dragoner - Husar, Ulane).
2. Poddesetnik (Gefreiter).
3. Desetnik (Korporal).
4. Četovodja (Zugsführer).
5. Stražmojster (Wachtmeister).
6. Praporščak (Fähnrich).

Častniki:

1. Poročnik (Leutnant) — 1 zvezda.
2. Nadporočnik (Oberleutnant) — 2 zvezdi.
3. Stotnik - pri konjenici ritmojster (Hauptmann - bei der Kavallerie Rittmeister) — 3 zvezde.
4. Major — zlat ali srebrn ovratnik, 1 zvezda.
5. Podpolkovnik (Oberstleutnant) — ovratnik kakor pri majorju, 2 zvezdi.
6. Polkovnik (Oberst) — ovratnik kakor pri majorju, 3 zvezde.
9. Feldečajmajster — rdeči našivi pri hlačah, zlat ovratnik, 3 zvezde.
8. Podmaršal (Feldmarschallleutnant) — rdeči našivi pri hlačah, zlat ovratnik, 2 zvezdi.
9. Feldečajmajster, — rdeči našivi pri hlačah, zlat ovratnik, 3 zvezde. (Iz pehote izhajajoči častniki se imenujejo v tem činu generali pehote, oni iz konjenice generali konjenice.)
10. Državni vojni minister (Reichskriegsminister).
11. Maršal (Feldmarschall) — kot generali in zlat ovratnik, na njem zlata hrastova peresa brez zvezd.

Glavna razdelitev armade.

Ena stotnija ali kompanija je najmanjša upravna enota vojakov in ima štiri čete.

En bataljon ima štiri stotnije in en oddelek s strojnimi puškami.

En polk ali regiment ima tri ali štiri bataljone.

Ena brigada ima navadno dva polka.

Ena divizija sestoji iz dveh ali treh brigad.

Kor ali vojni zbor ima navadno:

1. dve do tri pehotni diviziji,
2. eno konjeniško divizijo (ali vsaj eno konjeniško brigado),
3. eno brigado poljskega topništva,
4. eno brigado trdnjavskega topništva,
5. eno brigado gorskega topništva.

Vojni zbori

so tako-le razvrščeni: 1. zbor v Krakovu, 2. na Dunaju, 3. v Gradcu, 4. v Budimpešti, 5. v Požunu, 6. v Kašavi, 7. v Temešvaru, 8. v Pragi, 9. v Ljutomicah (Leitmeritz), 10. v Przemislu, 11. v Lvovu, 12. v Nagišebenu (Hermannstadt), 13. v Zagrebu, 14. v Inomostu, 15. v Sarajevu, 16. v Dubrovniku (pozneje Kastelnovo).

Tolmač nekaterih manj znanih besed.

- Aktivna služba** = služba, ki jo kdo v resnici opravlja. K aktivnemu službovanju spadajo vsi vojaki, ki služijo ob času miru, nadalje na dopustu bivajoče osebe, ki se pokličejo v službovanje in osebe, ki se oglasijo prostovoljno za vojaško službo. Nasprotno od aktivnega službovanja je vojaška rezerva, domobranstvo in črnovojništvo.
- Armada** = vojska.
- Arzenal** = orožarnica, poslopje, kjer izdelujejo in shranjujejo raznovrstno orožje.
- Bajonet** (francoska beseda) = kratko, za suvanje ali dreganje določeno nožu podobno orožje, ki se natakne na puškinoc.
- Bojni ogenj** ali kratkomalo „ogenj“ = prostor, kjer si stojita vojskujoči se sovražni četi vojakov nasproti.
- Črna vojska** se imenuje zadnji poziv vseh vojni dolžnosti podvrženih mož (črnovojnikov) v obrambo sovražnega napada v deželo. Pri nas na Avstrijskem se po zakonu z dne 6. junija 1886 vse za orožje sposobne moške osebe od 19. do 42. leta (vpokojeni častniki in častniški uradniki do 60. leta) dolžni črnovojnemu pozivu slediti.
- Fronta** = v vojski oni oddelek vojakov, ki je obrnjen s čelom proti sovražniku in se vojskuje torej v prvih vrstah.
- Granata** (italijanska beseda) = vrsta železnih votlih kanonskih krogel.
- Garnizija** (francoska beseda) = posadka, kraj, ki je odločen za vojake v mirnem času. Vrhovno povelje garnizije ima v trdnjavah ali v krajih z močnim vojaštvom guverner (komandant) ali poveljnik. Ta urejuje vse zadeve med vojaštvom in mestnim ali drugim oblastvom. Vojaki so ali nastanjeni (vkvartirani) pri meščanih, ali pa stanujejo v posebnih poslopjih, ki so last države, v vojašnicah ali kasarnah.

K a d e t = vojaški gojenec, mladenič, ki se pripravlja na vojaški stan.

K a t e g o r i j a = vrsta, oddelek.

K l i n i k a = zavod, kjer se dijakom, ki se pripravljajo na zdravniški stan, ob bolniški postelji razlagajo in tolmačijo razne bolezni.

L a z a r e t = bolnišnica.

L e g i t i m a c i j a = poverilo ali listina, s katero kdo dokaže, da je res ta, za katerega se je izdal, in da sme gotov posel v resnici opravljati.

M o b i l i z a c i j a = priprava vsega vojaštva za vojsko. K temu prištevamo:

1. Spopolnitev vojaških čet do polne vojne moči s tem, da se pokličejo vsi rezervisti, oskrbe potrebni konji, vozovi itd.

2. Razvrstitev nadomestnih čet, rokodelcev itd.

3. Sestava posadnih čet (domobransko, trdnjavsko topništvo in pijonirji itd.).

4. Skrb za preživitev vojakov ob času vojske, bojne pošte, bolnišnice itd.

5. Sestava nadomestovalnih (rezervnih oblasti), zlasti za generalsko in brigadno poveljstvo nadomestovalnim četam, vodstvo celotne nadomestovalne uprave itd. itd.

M o n a r h i j a = samovladna država.

M u n i c i j a (latinska beseda) pomeni vse predmete, ki so potrebni za streljanje. — Razločevati je ostro in slepo ali m a n e v r s k o municijo. Oster strel obstoji iz streljiva, smodniškega naboja in ognjila (kresila), slep pa samo iz smodniškega naboja in ognjila.

O p e r a c i j a vojaška = premikanje čet in način vojskovanja, ki naj vodi do vojnega smotra, do zmage.

P a t r i o t = domoljub.

P a t r o l a = obhodna nočna straža.

P o z i c i j a = postavka ali položaj armade v vojski.

P r e k u c i j a, **r e v o l u c i j a** = nasilna ali samosvoja, torej protizakonita izpremema državne uprave.

R e z e r v i s t, francoska beseda, in pomeni toliko, kakor pridržanec, izvzet; rezervisti so torej oni vojaki, ki so določeni za podporo v vojski stoječih čet. Rezervist je že služil cesarja, a so ga pozneje odpustili, pokličejo ga nazaj k vojakom samo za slučaj potrebe (vojske).

S a n i t e t a (sanitetne osebe) = osebe, ki skrbе za zdravstveno stanje.

Š a r ž a = vojaška čast ali višje mesto v vojaški službi.

Š r a p n e l ali granačna karteča = vrsta s kroglastimi napolnjenimi kanonske patrone, ki jo je leta 1803 izumel angleški major Shrapnel, od tod ime.

Z a š č i t n i k = varuh, branitelj.

Kazalo.

	Stran
Uvod	3
Brani svojo domovino!	7
Naša šolska mladina in vojska	9
Deček s palicami	11
Junaška deklica iz Rava-Ruske	12
Poziv k molitvi	13
Štiritisoč otrok moli za srečen izid vojske	13
Za kaj se gre v vojski?	14
Kakšne „križe“ imamo v Avstriji; njih namen	15
Kako pokopavajo v boju padle vojake	16
Zanimivosti z južnega bojnega polja	17
Kako skušajo lajšati častniki moštvu vojno gorjé	18
Zadnji čin umirajočega	19
Nekaj o kozakih	20
Izdajalski grof	21
Petinšestdesetletni mož hoče prostovoljno na vojsko	22
Zvestoba Hrvatov	22
Molitvena knjžica rešila življenje	23
Še en tak slučaj	23
Cigan in njegove gosli	24
Hladnokrvnost v najhujšem ognju	25
Kako se je rešil slovenski vojak iz ruskega ujetništva	25
Slovenec zaplenil rusko zastavo	26
Kako so slovenski vojaki podirali lipo, na kateri je bil skrit sovražnik	26
Dolga klobasa	27
Sablja v boju padlega	28
Jezdec brez glave	28
Vojak v nebesih	29
Žena, ki je bila v šestih bojih	29
Še ena ženska v vojski	31
Zvestoba in požrtvovalnost služkinje	32
Dodatek.	
Vojaške stopnje	32
Glavna razdelitev armade	33
Vojni zbori	34
Tolmač nekaterih manj znanih besed	34

Slika: Cesar moli.

